

pokojný život v republice. Jest přirozeno, že velká pozornost byla věnována i obraně státu v případě konfliktu. Veřejné mínění tu korigovala svoje názory o nutnosti a možnosti obrany státu.

Ve státním rozpočtu na rok 1934 byly sníženy výdaje asi o jednu miliardu, t. j. na 7¼ miliardy Kč; odhad příjmů byl proveden s krajní opatrností, aby během roku nenastalo žádné překvapení, aby tak rovnováha státního rozpočtu nezůstala jen na papíře.

Otevřenou zůstává dosud otázka, jakou částkou a jakou formou přispějí k vyrovnání státního rozpočtu státní a veřejní zaměstnanci, jejichž Exekutiva podobně jako jiné odborové organizace přirozeně žádají, aby rovnováha rozpočtová nebyla vykupována snížením jejich důchodů a životní úrovně, odmítají zejména opatření jednostranná, jež by postihla jen část zaměstnanců. Prozatím se ministerská rada usnesla na změně výplatních termínů ve státní službě a to tak, že platy budou vypláceny vždy o 2 dny později, až v červnu budou vypláceny patnáctého. Ujišťuje se, že tu nejde o opatření, které by mělo snížit plat, ale o opatření povahy technické, které má uleviti státní pokladně, aby se její platy rovnoměrněji rozvrhly. S tím souvisí předloha upravující placení závazků veřejných zaměstnanců. V posledních dnech akceptovaly organizace státnězaměstnancké v jednání s vládou některé formy, jimiž by přispěly k rozpočtové rovnováze (vojenská taxa, úprava činovného, taxa při postupu atd.). Otázka, má-li býti snížení platu lineární nebo progresivní je otevřena stejně jako procento této platové redukce.

Otevřenou zůstává také otázka cen; vláda pověřila kartelovou komisí, aby podle kartelového zákona zahájila řízení o snížení cen výrobků v průmyslu železářském, cukerním a papírnickém.

Papežský nuncius Ciriaci odejel na dovolenou a zatímní správou nunciatury pověřen msgr. Panico jako chargé d'affaires ad interim.

28. říjen, tentokrát jubilejní, třebaže vpadá do doby velmi vážné, byl pro nás dnem, kdy posuzujeme svoji situaci a své vklínění v proudy světové a evropské politiky, poznáváme, že československá demokracie má nejen dosti sil k své obraně, ale také k účinné práci sociální i hospodářské. Tentokrát nebylo projevů politických stran. Praha v ten den stála pod dojmem vojenské přehlídky na Václavském náměstí. V řadě měst účastnili se oslav 28. října i Němci, mezi nimiž je patrné, že po událostech posledních týdnů chtějí usilovati o lepší poměr k státu, který je i pro ně bezpečnou střechou.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Zasedání Společnosti národů a Hitlerovo vystoupení. — Návštěva ministra Beneše ve Vídni. — Organizace evropského jihovýchodu. — Zahájení oficiálních styků mezi Amerikou a sovětským Ruskem. — Rozpuštění parlamentu ve Španělsku. — Pád vlády Daladierovy ve Francii.

Letošní Shromáždění Společnosti národů stálo docela ve znamení Německa. Od počátku ležela nad ním zvláštní tíseň z vědomí, že hitlerovským Německem je zanášen do mezinárodní atmosféry nový prvek, který zde bude působiti rušivě. Bylo cosi ve vzduchu, co naléhavě žádalo vyjasnění a ohlašovalo brzkou srážku. Napětí a nejistota byly patrné už z toho, že jednak Shromáždění samo zahajovalo se nejméně

o čtrnáct dní později než obvykle, jednak z toho, že mezi delegáty nebylo valné chuti ujmouti se slova. Každý cítil, že buď musily by se pronášet otřelé fráze bez významu nebo tnout do živého. Konečně odhodlal se vystoupit Sir John Simon jako zástupce moci nejvíce povznesené nad trvajícím rozpory, která dovede a může si dovoliti stanovisko neutrální a klidné za každých okolností. Ale ani jeho projev nedotkl se zatím nej-
ožehavějších věcí, nýbrž dal jen výraz celkem známému stanovisku země k problému odzbrojení. Teprve potom se debata rozproudila a objevily se na pořadu návrhy, které přes svůj povšechný a objektivní ráz čelily zřejmě proti hitlerovskému Německu. Delegát za Haiti, člen diplomatické akademie pařížské Frangulis podal návrh na zajištění základních lidských práv příslušníkům menšinových národností, náboženství a ras v kterémkoliv státě přijetím všeobecně platné konvence. K tomu návrhu připojily se pak další, mezi nimi zejména polský na prosté se všeobecnění smluvních závazků, uložených některým státům na mírové konferenci vůči jejich menšinám. Se strany anglické navrhovalo se zosvětlení menšinových opatření v platných smlouvách a podrobilo chování Německa vůči Židům ostré kritice. Za Československo ministr Beneš musil důrazně odmítnouti jakékoli zosvětlování závazků vůči menšinám jen u některých států. Musilo by býti usneseno obecně platné zacházení s menšinami, pak by i Československo a Malá dohoda byly ochotny přijmouti jakékoli závazky. Německo se bránilo poukazujíc na to, že Židy nelze považovati za menšinu ve smyslu mírových smluv, poněvadž oni samy se za menšinu nepovažují. Jde tu o docela specifický problém rázu demografického a sociologického. Toto stanovisko bylo však všeobecně zamítáno právě tak, jako opačné hledisko Němců na jejich národní příslušníky za hranicemi. Hitlerovský názor na národ jako rasu, která se nekryje ani s občanstvím vlastního státu, ani není omezována hranicemi států jiných, je povahy revoluční a znemožňuje mírné soužití národů, zejména těch, které s Německem sousedí a jsou obývány do značné míry příslušníky německého národa jako rasy. Ve výboru byly pak projednávány čtyři návrhy, směřující ku zlepšení ochrany menšin. Jednak anglický návrh, podporovaný státy nordickými na určité korektury dosavadního postupu při projednávání menšinových stížností, za druhé návrh delegáta Haiti na zásadní stanovení práva menšin platného pro všechny státy, za třetí polský návrh na zosvětlení závazků nových států národních, plynoucích z mírových smluv vůči menšinám, a za čtvrté nejmírnější kompromisní návrh, který přinesla delegace francouzská, aby Společnost národů prostě opakovala slavnostní formou resoluci, přijatou již v roce 1922, kterou se všichni členové Společnosti národů morálně zavazují poskytnouti svým menšinám aspoň takové ochrany, jaká je uložena státům národním ve smlouvách speciálně k tomuto účelu uzavřených. Německá delegace pokusila se při tom vyjmouti vždy z platnosti této resoluce a když se jí to nepodařilo, zdržela se aspoň hlasování. Ještě zřejměji dotýkala se kritiky nynějšího říšského režimu jiná otázka, která sem byla zanesena právě se strany dosud Německu vždy velmi blízké, delegací holandskou. Šlo o zřízení zvláštního pomocného úřadu při Společnosti národů pro německé uprchlíky, jichž počet dosahuje v některých sousedních státech několika deseti tisíců. Není pochyby, že vláda holandská sledovala tu také vlastní zájem hmotný, ježto příval lidí bez zaměstnání z Německa má i svou stránku sociální, v nynější době nedostatku zaměstnání stává se obtížný pro vlastní

příslušníky, ale na každý způsob ujmoutí se lidí v Německu pronásledovaných mezinárodní institucí Společnosti národů musilo mít ráz zřejmé demonstrace proti vládě Hitlerově. Poněvadž ku zřízení zvláštní komise Společnosti národů pro pomoc uprchlíkům bylo by třeba jednomyslného usnesení Rady Společnosti národů, bylo ovšem v rukou Německa takové usnesení zmařití. Místo toho musil se zřídit úřad samostatný bez přímé závislosti na Ženevě, Rada Společnosti národů jmenovala jen vysokého komisaře a přijme konečnou zprávu až úřad skončí svoje poslání. Příspěvky pro tento účel budou skládány individuálně státy na pomocné akci nejvíce interesovanými, Společnost národů sama odhlasovala k tomu účelu 25.000 švýcarských franků. Německá delegace i zde musila se zdržeti hlasování. — K těmto zřejmým známkám morální izolace Německa mezi ostatními členy Společnosti národů přibýlo i ostentativní uvítání rakouského kancléře Dollfusse, jehož energický projev před celým světem, že Rakousko přeje si zůstat samostatné a vyvíjet se podle svých vlastních představ národních a kulturních, byl demonstrativně schválen všeobecným potleskem. To vše musilo působiti na německou delegaci a po jejím referátu na německou vládu dojmem krajně trapným a deprimujícím. Vedle toho připravilo však současné zasedání předsednictva a hlavního výboru odzbrojovací konference Německu těžké zklamání rázu docela politického. Vláda německá očekávala, že se jí podaří dosáhnouti zrovnoprávnění v tom smyslu, že bude moci opatřiti si neprodleně tytéž zbraně, které mají mocnosti, nepodléhající až dosud žádným odzbrojovacím ustanovením. Již na jaře naznačil německý ministr zahraničních věcí baron Neurath, že Německo nevěří v podstatné odzbrojení vítězů, slíbené v mírové smlouvě a že tudíž si představuje dosažení rovnoprávnosti ve směru opačném, vlastním znovuvyzbrojením. Již tenkrát také octla se proto odzbrojovací konference v těžké krizi a jen zabočení Hitlerovo pod vlivem přímých výstrah se strany anglické a americké situaci zachránilo. Od té doby jednalo se mezi hlavními mocnostmi o to, jakou formu dáti příští odzbrojovací konvenci a došlo ke shodě především o dvou základních věcech: Německu se za žádných okolností nepovolí znovuvyzbrojení a na druhé straně státy ozbrojené nebudou moci svoji výzbroj podstatně snížit do té doby, dokud se nedospěje k jistému uklidnění a jmenovitě Německo nepodá záruk svého mírumilovného stanoviska. Jako nejlepší prostředek zajištění této bezpečnosti byla přijata obecně zásada kontroly zbrojení všech států, vykonávané automaticky přímo na místě mezinárodními komisemi. Odzbrojovací konvence měla tudíž se rozpadat na dva oddíly. Prvý byl by dobou zkoušky, v níž by se musilo fungování mezinárodní kontroly osvědčit, to jest musilo by se především zjistit, zda Německo je právo svým závazkům z mírové smlouvy ve věci odzbrojení a dále, zda se lze spolehnouti, že mezinárodní kontrolní komise opravdu zjistí skutečný stav věcí a signatáři konvence budou ochotni po případě trestními sankcemi zaručiti provedení přijatých závazků. Když Německu neoficiálně stanovisko velmocí, které však nemělo žádné ultimativní formy pokud jde o konkrétní provedení, bylo sděleno, váhalo dlouho s odpovědí a když ji konečně v Londýně a v Římě odevzdalo, naznačujíc tím zřejmě, že u těchto dvou států hledá protekci, opakovalo jen tvrdošíjně svůj požadavek okamžité rovnoprávnosti, který se rovnal velmi masivnímu znovuvyzbrojení. Německo odmítalo tu jak kontrolu zásadně, tak zkušební lhůtu pro sebe zvláště. Blížila se nová krize, nikdo však

nečekal rozuzlení tak náhlé a prudké, k jakému došlo hned při zahájení schůzí hlavního výboru 16. října. Britský ministr zahraničních věcí Sir John Simon přednesl zde stanovisko, na němž se sjednotili zástupci Anglie, Ameriky, Francie i Itálie. Obsahovalo zkušební lhůtu a mezinárodní kontrolu a pak postupné snižování výzbroje rušením zbraní ofensivního rázu a nejtěžšího kalibru. Sotva však britský ministr toto stanovisko přednesl, došla zpráva, že Německo se rozhodlo opustit nejen odzbrojovací konferenci, kde mělo již jen zástupe druhého řádu, nýbrž i Společnost národů samotnou. Kancléř Hitler hleděl toto překvapující rozhodnutí zdůvodnit a vysvětlit řečí v rozhlasu, kterou se obracel ještě téhož večera přes hlavy odpovědných vlád přímo k národům a snažil se působit na ně týmiž metodami, které se mu osvědčily v jeho zápasu vnitropolitickém. Je to rozhodně nová metoda diplomatická, používati demagogie jako prostředku mezinárodního jednání. Kancléř Hitler naladil svůj projev, následující po gestu rozhodně provokativního rázu, právě co nejmírněji, ano přímo pacifisticky. Obracel se tu zejména k Francii, na jejíž smysl pro čest a hrdinské ctnosti nejvíce apeloval, dokazuje, že Německo, naplněné jeho duchem, nejen neosnuje válečné plány, nýbrž má přímo hrůzu před válkou, kterou dobře poznalo, na druhé straně však také nemůže žít v potupném stavu podlehlosti a menšího práva, k němuž je mírovými smlouvami odsouzeno, což se mu právě ve Společnosti národů dává neustále na jevo. V postupu Hitlerovu mísí se podivuhodným způsobem neustále zřetele zahraničně-politické a vnitropolitické. Aby dokázal, že za ním stojí v rozhodnutí nesnášeti bezprávní nerovnosti celý národ, vypsals plebiscit na řečnickou otázku, souhlasí-li každý „německý muž“ a každá „německá žena“ se stanoviskem, které zaujal a ve své řeči vyložil, zároveň však spojil s tímto plebiscitem na docela konkrétní tema zahraniční politiky volbu nového říšského sněmu, při níž bude předložena jen jediná kandidátní listina jeho strany. Je těžko říci, zda pouze příležitostně došlo ke spojení těchto dvou aktů, či zda zde vnitropolitická potřeba upevniti postavení před kritickou zkouškou zimy snad ohrožené vynutila si takovou zahraničně-politickou diversi klasického typu. Na každý způsob Hitler může si býti jist, že morální i nemorální nátlak, který za takových okolností na německý národ se podnikne, přinese mu žádaného potvrzení v obojím směru. Ostatně německá vláda nečekala na lidový projev souhlasu a oznámila s datem 19. října t. r. formálně sekretariátu Společnosti národů svoje vystoupení. — Zahraniční ohlas Hitlerova gesta byl rozhodně mocný, ale sotva takový, jaký si jeho autor představoval. Chtěl tím rozbít frontu, která se proti němu výtvořila ve věci odzbrojení, soudě, že Anglie a Itálie budou jako dosud vždycky nakloněny kompromisu a tudíž vykonají nátlak na Francii, aby dále ustoupila. Zde však přihodil se německé diplomacii jistý omyl ve výpočtu, neboť hlavní zájem na odzbrojení mají právě moci anglosaské, a Itálie, která si slibovala největší úspěchy ze své prostředkovatelské role, mohla nejméně potřebovat takovéto samostatné brutální vystoupení, které míří spíše, jak také rozhlasovaný projev kancléřův hned ukázal, na přímý hovor ať už s tím či oním z hlavních vítězů. Odzbrojovací konference byla odchodem Německa postavena arci před vážné rozhodnutí, zda pokračovat bez něho a ujednat konvenci, která by mu byla ponechána, aby ji buď přijalo nebo zamítlo, či zdá má svůj úkol považovati aspoň zatím za skončený a ponechat velmocem, aby postupovaly dále běžnou cestou diplomatickou. Jisté je pouze tolik, že Německo zůstává vázáno mírovou smlouvou versailles-

kou, nehledíc k tomu, že i jeho vystoupení ze Společnosti národů nabude právní platnosti teprve dvě léta po ohlášení. Ať již se zvolí jakákoliv metoda dalšího postupu, západní mocnosti, které dospěly již k takové míře shody, zůstanou ve styku, a Německu se za žádných okolností nedovolí, aby si jednostranně měnilo svůj mezinárodní status.

Na své zpáteční cestě ze Ženevy zastavil se ministr dr. Beneš ve Vídni, aby promluvil s kancléřem Dollfussem o naléhavých otázkách, které se právě projednávají mezi oběma státy, to jest především nová obchodní smlouva, ale také o tematech širších, jako jsou otázky střeoevropské organizace, aktualizované nově memorandumem italským a pak ovšem celková mezinárodní situace, která dostala zvláštní tón vystoupením německým. Stručný rozhovor obou státníků nepřinesl a neměl přinésti nějaké nové smlouvy, ale přispěl jistě k objasnění vzájemných stanovisek a oficiální zpráva, o něm vydaná, může tentokráte býti považována za zcela upřímnou, praví-li, že byla shledána shoda v základních věcech. Zejména italské podněty považují se nyní na obou stranách za přijatelné východisko dalšího jednání a Československo se jmenovitě vynasnaží, aby volumen zahraničního obchodu naší republiky s Rakouskem dále vzrostl.

Ve střední Evropě a na jihovýchodě je patrna vůbec v poslední době mimořádná aktivita. „Balkánská“ diplomacie dává evropské a velmocenské poučení ve věci pokojné mezinárodní spolupráce. Právě ta oblast, která se kdysi vydávala za prachárnu, poskytuje dnes obraz nejlepší shody a nejbezpečnějšího míru. Malé státy nepřejí si rozhodně dělati prosté vojáky na šachovnici svářících se velmocí a hledí upravití své věci přímo mezi sebou. Malá dohoda pracovala v tomto směru záměrně už od počátku, aniž našla ovšem náležitě odezvy u těch, kteří s ní měli spolupracovat. Pod hlediskem smíru bývalých nepřátel dodělala se rozhodně většího úspěchu diplomacie turecká, které se podařilo srovnati úplně staré nepřátelství s Řeckem a dospěti v poslední době přímo až k jakémusi spojení. Při tom také tyto státy nemínily však zaujmouti frontu proti někomu třetímu, jako bylo dříve zvykem, nýbrž nabídly ihned Bulharsku, aby k nim přistoupilo. To se sice nepodařilo, ale Bulharsko kvitovalo tuto přátelskou nabídku a rozhodně nevzniklo odtud nějaké nové napětí. Také Malá dohoda podnikla po konferenci sinajské kroky ku sblížení s Bulhary a král Alexandr sám navštívil krále Borise v Euxinogradu a cestoval pak dále do Cařihradu a na Korfu, aby promluvil i se státníky tureckými a řeckými. Ve stopách králových šel pak ministr Titulescu — Rumun za králem jihoslovanským, svědectví dokonalé malodohodové spolupráce —, což naznačovalo rovněž snahu po široké kooperaci, nikoli tvoření nějakých výlučných spolků. Bulharsko nemělo býti lákáno do Malé dohody za nějaké koncese, právě tak, jako Řecko nebylo ochotno revidovati snad za tím účelem přímo mírovou smlouvu. Turci přijali pak i návštěvu státníků maďarských, kteří se na cestě rovněž zastavili v Bulharsku, takže situaci lze celkem charakterisovat právě jen jako všeobecné uvolnění a snahu jihovýchodu zachovati dobrý poměr na podkladě statu quo a nenechat se zatahovati do konfliktu velmocí.

Opravdovou událostí mezinárodní politiky je také navázání oficiálních styků Spojených států severoamerických se sovětským Ruskem. Věc není sice úplným překvapením, poněvadž bylo známo, že patří do politického programu presidenta Roosevelta, ale v době vzrostlých obtíží na dalekém

východě, kdy mnozí považují válku mezi sověty a Japonskem za aktualitu příštího jara, působí gesto presidenta Roosevelta, který sám dopisem Kalininovi dal podnět k jednání o dohodu, jako akt dalekosáhlého významu. Důvody, které Ameriku pohnuly k tomuto jednání, jsou arci složité a největší význam hraje tu snad zřetelně obchodně-politický. Při nynějším zápasu o zvýšení zaměstnanosti a výroby musí se ruský trh jeviti Americe velmi žádoucí. Ale překážky rusko-amerického obchodu nebyly ani za dosavadního stavu právního neuznání takové, aby rozvinutí styků překážely. Nelze tudíž popřítí také politickou motivaci Rooseveltova činu. Amerika hledí zřejmě naznačiti, že nemůže býti lhostejná k vývoji poměrů na dalekém východě a že by zejména nesnesla pokus Japonska vytlačiti Rusko úplně od Tichého oceánu a státi se absolutně rozhodující v celé oblasti severního Pacifiku. Na straně ruské byla ovšem americká nabídka přijata velmi ochotně a není pochyby, že se stane vše, aby stávající rozpory se aspoň překlenuly tak, aby další styky vývíjely se příznivě a nezanechávaly stínu. Při nynější nejistotě dollaru a nevyřízené otázce zahraničních dluhů i s bývalými spojenci je ovšem těžko si představit, že by jednání o starých finančních otázkách dospělo k definitivnímu konci. Spíše půjde jen o nějaké gesto dobré vůle se strany Ruska a o docela nové úvěrové smlouvy na podkladě větších zakázek sovětů v Americe.

Kabinet Lerouxův neudržel se u vesla déle než do předstoupení před sněmovnu, s jejíž spoluprací ostatně nepočítal, prohlašuje jí přímo do tváře, že neodpovídá již svým složením názorům a vůli země. Šlo jen o to, zda president Zamora ponechá Lerouxovi mandát ku provedení nových voleb, či vybere-li k tomu úkolu jiného politika. President nechtěl zřejmě hnáti konflikt se socialistickou levicí do krajnosti a hledal tudíž státníka, který by dovedl spojití všechny republikánské síly k určité jednotě vzhledem k nebezpečí silného oživení konservativních, ano reakčních sil ve Španělsku. Po delším hledání a mnohých nezdařených pokusech podařilo se najít osobnost dosti neutrální, ministerského předsedu Bariose, který sestavil kabinet sice bez socialistů, ale nevyloženě jimi potíráný. Tomu byl pak svěřen mandát k rozpuštění a novým volbám, jež se konají 19. listopadu.

Ve Francii padl kabinet Daladierův přes otázku vyrovnání státního rozpočtu, jehož deficit dosáhl horentní výše 6 miliard. Vláda trvala na nezbytnosti vyrovnání stlačením výdajů, tedy na metodě deflační, zatím co jedna z hlavních stran, ji podporující, sociální demokraté, neváhala doporučovati inflační prostředky k oživení celého národního hospodářství a znehodnocení státního dluhu. Při tom napjatá situace zahraniční přispívala jen k šíření nervosity a podporovala naléhání, které ostatně nebylo omezeno jen na kruhy nacionalistické a konservativní, aby se vláda opřela o vrstvy více střední a nebyla odkázána na podporu sociální demokracie. Snaha najíti kompromis mezi odporujícími si stanovisky nakonec ztroskotala a menšina sociálních demokratů přešla otevřeně proti oficiálnímu stanovisku strany do tábora vládního. Tím nebyla ovšem vláda zachráněna, kabinet Daladierův musil podati demisi a vláda se rekonstruuje za politické iniciativy senátu, jehož exponent hledá scházející hlasy na pravo od středu. Skupina Flandinova je odhodlána doplniti odpadnuvší frakci sociálních demokratů, není však jisto, zda číselně k tomu postačí a zda opět na levici nevyskytnou se nesnáze, bude-li se chtítí těžiště posunovat ještě dále do prava přibráním politických skupin kolem Tardieua. Vládu sestavil radikální senátor Albert Sarraut, v jádře ze členů předešlého kabinetu. *Dr. R. Procházka.*